

ACADÈMIA DE JURISPRUDÈNCIA I LEGISLACIÓ
DE CATALUNYA

**PODER JUDICIAL I
ADMINISTRACIÓ DE
JUSTÍCIA: LLUMS I OMBRES
DELS ESTATUTS
D'AUTONOMIA
DE 1979 I 2006**

DISCURS D'INGRÉS

de l'acadèmica de número

HBLE. SRA. NÚRIA DE GISPERT I CATALÀ

i

CONTESTACIÓ

de l'acadèmic

HBLE. SR. AGUSTÍ BASSOLS I PARÉS

13 de març de 2008

BARCELONA

MMVIII

DISCURS D'INGRÉS

de l'acadèmica de número

HBLE. SRA. NÚRIA DE GISPERT I CATALÀ

PARAULES PRÈVIES

En primer lloc, agrair la confiança dipositada en la meva persona per tots els acadèmics i expressar la meva satisfacció de pertànyer a una Corporació que com l'Acadèmia de Jurisprudència i Legislació de Catalunya ha estat puntal en totes les branques del dret i especialment de dret civil català. Espero no decebre ningú i espero també fer-me mereixedora d'aquest honor. Sempre he comptat amb el bon saber d'aquesta Acadèmia i molt particularment d'alguns amb qui per raons diferents he pogut treballar en el que és el desenvolupament i modernització del nostre dret civil i en tot allò que fa referència a la Justícia a Catalunya. Parlo, molt especialment de l'Agustí M. Bassols i d'en Josep D. Guardia, companys de feina durant molt de temps i amb qui he conservat una fonda amistat.

I, agrair, especialment al seu president, Robert Follía, que ha estat amatent a tot hora per tal que avui pogués pronunciar el discurs d'ingrés en aquesta Institució.

I com és costum vull recordar el jurista que dóna nom a la Medalla de l'Acadèmia i a l'acadèmic que va ocupar el setial que a partir d'avui em correspondrà.

D'una banda, l'insigne jurista Fèlix Maria Falguera i de Puigguirguer. Fou notari i degà del Col·legi Notarial de Barcelona, havent fundat la revista «La Notaria», que ara encara es publica. És autor de diferents formularis i apunts referents a aspectes notariais i va donar vàries conferències sobre dret català entre 1870 i 1880, que van ser publicades el 1889. El Col·legi de Notaris va instituir, en honor seu, el premi Falguera, que s'adjudica cada cinc anys, i es destina als treballs relacionats amb els documents notariais.

El jurista que ha ocupat aquest setial ha estat l'Il·lustríssim senyor Joan Vives i Rodríguez de Hinojosa. Advocat de l'Il·lustre Col·legi d'advocats de Barcelona des de 1952-1997 i membre d'aquesta Acadèmia des del 24 d'octubre de 1975. Va cursar els estudis de dret i economia a Deusto i els que el van tractar deien d'ell que va ser un gran estudiós del dret i un gran lluitador davant la llei, actuant sempre amb singular mestratge al servei de la justícia. La seva especialitat

va ser l'assessorament a empreses tant en aspectes civils com mercantils i molts poden recordar el famós assumpte de la fallida de la Barcelona Traction, on ell va ser un dels advocats que es va incorporar a la defensa. També va ser advocat de FECSA i assessor durant anys del FC Barcelona. Del seu pas per l'Acadèmia es recorda la seva prudència i respecte en els debats i discussions fent gala d'una elevada saviesa, prudència i esperit constructiu.

Permeteu-me també que tingui un record per un acadèmic molt especial, el meu pare, Ignasi de Gispert. L'Acadèmia, formava part de la seva vida i junt amb el deganat del Col·legi d'advocats de Barcelona, van ser les experiències més positives de la seva vida professional. Molt més que la política. Ell deia que se sentia més jurista que polític i que la defensa del dret i la justícia van ser els motors de la seva vida. Estic segura que en aquests moments, està beneint aquesta nova etapa que enceto. Li demano m'ajudi a seguir els seus passos i a mantenir el prestigi d'aquesta Institució.

Dit això, vull agrair a l'Acadèmia de Jurisprudència i Legislació de Catalunya l'oportunitat que em brinda avui de presentar el discurs d'ingrés com acadèmica electa.

No ho faig dins l'any que recomanen els Estatuts però els mesos de més que he gaudit m'han servit per reflexionar sobre el contingut de la meva intervenció i valorar la seva oportunitat.

Els meus dubtes estaven en dos àmbits molt diferents, però ambdós tenien molt a veure amb l'experiència pròpia en les dues matèries. Un d'ells, referent al dret de família, fent una especial referència a tot el dret de família elaborat i aprovat pel Parlament de Catalunya, des de 1987 fins 1998, projectes legislatius que van tenir com a colofó el Codi de família de 1998 i la Llei d'unions estables de parella, primera a tot l'Estat.

L'altre àmbit d'actuació i que tenia a veure també amb les meves obligacions polítiques, tant des del Govern català com a responsable de Justícia, com ara des de l'escó de diputada i ponent durant dos llargs anys de l'Estatut d'Autonomia del 2006, versava sobre el Poder Judicial i l'Administració de Justícia a Catalunya.

Finalment, i com es desprèn del títol d'aquest discurs d'ingrés, em vaig decidir per aquest segon àmbit, tot fent un repàs dels dos Estatuts en aquesta matèria, repàs que permet calibrar les diferències substancials entre l'Estatut de 1979 i el del 2006, considerant que entre un i altre àmbit, aquest, el de l'Administració de Justícia i la seva valoració en el nou Estatut era, avui per avui, l'opció més oportuna.

També serveix per conèixer de primera mà el recorregut complex que ha tingut a casa nostra l'assumpció de competències en aquesta matèria i quin és el futur immediat que ens espera.

Des de les instàncies jurídiques i les institucions polítiques hem defensat per a Catalunya, un sostre d'autogovern elevat en matèria de justícia, tant pel que fa a

les atribucions que pugui tenir el Tribunal Superior de Justícia de Catalunya, com pel que fa referència a la descentralització del poder judicial, o a la capacitat de la Generalitat per decidir sobre els òrgans judicials necessaris per impartir justícia, l'organització i disseny de l'oficina judicial i la gestió de tots els mitjans necessaris, materials i humans que ajudin al bon exercici de l'activitat jurisdiccional.

Per tot això, des de Catalunya i des del seu Govern s'ha treballat de forma ingent i des de 1980 per assolir totes les competències en aquesta matèria que permetessin d'una forma clara la descentralització de la justícia i que l'Estat de les autonomies també abastés aquest àmbit.

PLANTEJAMENT

El 22 d'octubre de 1998, quasi 20 anys després de l'aprovació de l'Estatut d'Autonomia de 1979, en un acte celebrat a l'entorn de les reformes que eren necessàries per modernitzar la justícia, deia que «la realització de la justícia no és una quimera a la qual s'hagi de recórrer retòricament, sinó que es tracta d'un ideal que ha d'inspirar l'actuació de tothom, i no solament dels poders públics».

Ho deia, transcorreguts vuit anys de les primeres transferències en aquesta matèria, que van ser molt difícils d'obtenir, ja que, com es veurà al llarg d'aquest discurs, tot el que fa referència a la justícia, sigui el que sigui, no ha tingut bona entrada en cap dels governs de torn de l'Estat espanyol. Per dir-ho d'una manera clara ha existit una gran resistència alhora de tractar de la descentralització de la justícia.

Les insuficiències del sistema normatiu autonòmic de l'Administració de Justícia a Catalunya deriven, en gran part, de la llei orgànica del Poder Judicial que ha constituït un element constant d'interferència en el marc constitucional i estatutari. Des de 1985, data de la primera llei orgànica, fins avui. Aquesta llei va provocar un desfasament entre el contingut de la Constitució i allò previst a l'Estatut d'Autonomia.

I. ESTATUT D'AUTONOMIA DE 1979

1. *Contingut de l'Estatut*

Els únics articles de la Constitució que expressament permeten incloure als Estatuts d'Autonomia determinades competències en matèria d'Administració de Justícia són l'article 152.1, paràgraf segon i tercer i l'article 149.1.5, segons doctrina reiterada pel Tribunal Constitucional: aquests preceptes fan possible compatibilitzar el principi bàsic d'unitat d'organització i funcionament del Poder Judicial establert a l'article 117.1 de la Constitució, amb la possible assumpció

per les Comunitats Autònomes (en endavant CA) de competències en l'àmbit de la justícia¹.

Va ser l'Estatut d'Autonomia de Catalunya, el que, com a norma integrant del bloc de constitucionalitat, va establir una sèrie de disposicions normatives que significaven una autonomització del poder judicial i de l'Administració de Justícia.

L'Estatut de 1979 disposava les competències de la Generalitat tenint en compte dos àmbits: les relacionades amb el poder judicial i les derivades de l'establert a l'article 18 de l'Estatut i la clàusula subrogatòria, que atorga a la Generalitat la titularitat de les facultats que la Llei Orgànica del Poder Judicial reconegui al Govern de l'Estat². Per tant, les competències de la Generalitat segons l'Estatut de 1979 tenien a veure amb l'organització judicial, la planta i demarcació i el Tribunal Superior de Justícia, d'una banda, i les relatives als mitjans materials i humans de l'Administració de justícia, d'una altra.

Pel que fa a les primeres, es refereixen a la definició i creació del Tribunal Superior de Justícia, el nomenament del seu president i fixar la delimitació de les demarcacions judicials.

L'Estatut de 1979 va desenvolupar les previsions de la Constitució pel que fa a la creació del Tribunal Superior. Aquest Tribunal és l'òrgan en què culmina l'organització judicial a Catalunya i es configura com a la màxima autoritat en matèria de dret propi autonòmic. La seva regulació i el nomenament dels seus magistrats correspon a l'Estat.

En matèria de demarcació i planta judicial es van rebaixar notablement les previsions estatutàries: en particular, la competència de fixar les demarcacions es va transformar en una simple proposta no vinculant.

No atribueix, però, competències a la Generalitat pel que fa a l'activitat jurisdiccional ni respecte del govern del poder judicial.

¹ Constitució Espanyola. Article 117.1: La justícia emana del poble i és administrada en nom del rei pels jutges i pels magistrats que integren el poder judicial, independents, inamovibles, responsables i sotmesos únicament a l'imperi de la llei. Article 149.1.5: L'Estat té competència exclusiva sobre l'Administració de Justícia. Article 152.1, paràgraf segon: Un Tribunal Superior de Justícia, sens perjudici de la jurisdicció que correspon al Tribunal Suprem, culminarà l'organització judicial dins l'àmbit territorial de la CA. En els estatuts de les CA podran establir-se els supòsits i les formes de participació d'aquelles en l'organització de les demarcacions judicials del territori, de conformitat amb el que preveu la llei orgànica del poder judicial i dins la unitat i la independència pròpies d'aquest darrer.

² Estatut d'Autonomia de Catalunya de 1979. Article 18: Quant a l'Administració de Justícia, llevat de la militar, correspon a la Generalitat: 1. Exercir totes les facultats que les lleis orgàniques del poder judicial i del Consell General del Poder Judicial reconeguin o atribueixin al Govern de l'Estat. 2. Fixar la delimitació de les demarcacions territorials dels òrgans jurisdiccionals a Catalunya i la localització de llur capitalitat. 3. Coadjuvar en l'organització dels tribunals consuetudinaris i tradicionals i en la instal·lació dels Jutjats, sotmetent-se en tot cas a allò que disposa la Llei Orgànica del Poder Judicial.

2. *Clàusula subrogatòria*

Pel que fa a les segones, l'Estatut va establir en el seu article 18 la clàusula subrogatòria. Amb ella, el que es va defensar era que totes les competències de gestió administrativa havien de correspondre a les CA. Disposició aquesta que quedava pendent de concreció definitiva del que establiria la futura Llei Orgànica sobre la relació entre Poder Judicial i Estat autonòmic.

Els preceptes estatutaris van ser objecte d'una interpretació fortament restrictiva i la llei orgànica aprovada el 1985 va emprar diverses tècniques per tal de convertir les disposicions estatutàries i molt especialment, la clàusula subrogatòria en una clàusula debilitada.

Aquesta situació va comportar una centralització en la gestió dels mitjans que pot qualificar-se d'històrica. La qualifiquem així, perquè si bé la voluntat del govern de la Generalitat va ser des de l'aprovació de l'Estatut de 1979, d'assumir totes les competències en aquesta matèria, les dificultats trobades en el camí de la negociació amb els diferents governs de l'Estat van ser innumerables.

Les competències en aquest àmbit, totes les assumides fins avui, Reials Decrets de 1990, 1994 i 1996, són lluny d'arribar al sostre competencial previst per l'Estatut de 1979. L'art. 18 determina que «correspon a la Generalitat: exercir totes les facultats que les lleis orgàniques reconeixin o atribueixin al Govern de l'Estat». També atribueix a la Generalitat la facultat per fixar la delimitació de les demarcacions judicials, però a través de la llei orgànica es limità aquesta capacitat a fer simples propostes al Govern central.

Altres continguts articulats a l'Estatut sobre aquest àmbit no van ser mai desplegats i més aviat van ser considerats simbòlics o buits de contingut. Són els que fan referència al poder judicial o a l'exercici de la funció jurisdiccional. Els continguts que han tingut alguna rellevància han estat, per exemple, la valoració com a mèrit del coneixement del dret civil en la provisió de determinats càrrecs i en els concursos. Després, la llei orgànica va introduir també com a mèrit el coneixement de la llengua pròpia, cosa que al cap dels anys ha estat molt positiva tant per l'ús del català a l'Administració de Justícia, que ha millorat força, com pel nombre de funcionaris, jutges i fiscals que poden acreditar un coneixement adequat de la llengua catalana.

Dit això, cal reconèixer, a tall de resum, que els preceptes estatutaris van ser objecte d'una interpretació fortament restrictiva. Així mateix, el Tribunal Constitucional va acceptar aquesta tècnica de debilitament de la clàusula subrogatòria, però, almenys va elevar un xic el sostre competencial tan rebaixat per la llei.

En la pràctica, aquesta interpretació restrictiva ens ha portat a 28 anys de retrocés en aquesta matèria. I la responsabilitat recau especialment en els diferents governs de l'Estat.

II. PERÍODE INTERMEDI

A continuació faré un breu repàs d'aquells aspectes de la LOPJ de 1985 i les seves posteriors reformes, on es pot constatar les greus dificultats sorgides a l'hora d'interpretar el text estatutari.

A. *Llei Orgànica del Poder Judicial de 1985 i reformes posteriors de 1994 i de 2003*

1. *Llei orgànica de 1985*

El contingut de la Llei orgànica no respecta allò establert a l'Estatut d'Autonomia de 1979, ignora les CA, modifica algunes de les seves competències estatutàries i dona un abast limitadíssim a la clàusula subrogatòria de l'Estatut.

Tot repassant allò que hauria pogut ser competència de les CA, com per exemple, l'estatut del personal no judicial (des dels secretaris fins els auxiliars), l'Institut de Toxicologia, la creació d'òrgans judicials que no suposin alteració de la demarcació, l'organització de l'oficina judicial etc., la Llei orgànica debilita i desapodera d'aquestes funcions a les CA. Dels mitjans materials necessaris per a proveir els jutjats i tribunals per a desenvolupar la seva funció amb eficàcia, la llei només concedia a les CA les facultats de gestió dels recursos estatals; o els mitjans personals, que d'inici tots corresponien al govern de l'Estat.

2. *Reforma de la Llei orgànica de 1994*

La reforma primera de la Llei orgànica va tenir lloc l'any 1994 amb el Govern del PSOE amb majoria relativa i va respondre, en part, a la necessitat de donar més competències a les CA a proposta de CIU. Competències en mitjans personals, però també competències relacionades amb el Consell General del Poder Judicial.

Una manifestació d'aquesta voluntat del Govern de l'Estat i de la posició determinant de CIU, va ser la decisió de situar l'Escola Judicial a Barcelona —any 1995³— i mantenir la delegació que l'any 1992 va fer el Consell General del Poder Judicial al departament de Justícia i concretament al Centre d'Estudis Jurídics, mitjançant conveni de col·laboració, sobre la formació permanent i continuada de jutges i magistrats.

La decisió de la localització de la seu de l'Escola Judicial del Consell General del Poder Judicial a Barcelona, també va resultar cabdal per al foment de les vocacions judicials, atesa la manca de tradició opositora que hi havia a Catalunya entre els llicenciats en dret i de l'arrelament dels futurs jutges a casa nostra.

³ No és casual que la composició del Consell General del Poder Judicial en els mandats coincidents amb la decisió d'ubicar i implantar l'Escola Judicial a Barcelona, hi hagués representants a proposta de CIU (Esther Giménez Salinas, Lluís Pasqual Estivill i Francesc de P. Caminal, ho van ser en el moment de la decisió i de la seva implantació).

En aquella reforma, i pel que fa als mitjans humans, l'article 454 de la Llei orgànica reconeix que totes les competències atribuïdes al Ministeri de Justícia, respecte del personal poden ser assignades, si escau, a les CA en totes les matèries relatives al seu Estatut i règim jurídic. I reconeix a les CA la potestat reglamentària.

És a dir, amplia notablement el paper de les CA en la gestió del personal de l'Administració de Justícia. Però no va donar el pas de suprimir el caràcter nacional dels cossos de funcionaris ni tampoc va reconèixer a les CA competències legislatives, i per tant, les competències van seguir sent fragmentades.

3. *Reforma de la Llei orgànica de 2003*

La darrera reforma de la Llei orgànica és de 2003, amb el govern del Partit Popular disposant de majoria absoluta. Aquesta reforma va ser un híbrid en matèria de competències; no es va avançar en matèria de recursos humans i competències plenes, però sí que va haver-hi un avanç en tot el que feia referència a l'oficina judicial i la seva organització. Si bé, mantenint la triple dependència i per tant, sense possibilitat d'aconseguir una millora real, efectiva i sobretot definitiva de l'organització de l'oficina.

La reforma de 2003, entre altres mancances importants, no segueix el contingut del que deia el Llibre Blanc del Poder Judicial en matèria de competències de les CA; el que fa és resseguir el Pacte per la Justícia, fruit del consens del PSOE i el PP i recull només del Llibre Blanc els aspectes acceptats majoritàriament. Aquesta reforma ve a ser una conseqüència del Pacte per la Justícia i es limita a maquillar la situació que en aquell moment hi havia a l'Administració de Justícia, satisfà interessos corporatius i denota una gran desconfiança vers les CA⁴.

En resum, cal destacar que en la seva primera reforma, la Llei orgànica de 1994, «cedeix» algunes competències en matèria de personal i la segona reforma, la de 2003 torna a blindar el poder del Ministeri de Justícia. Es pot dir, segons doctrina reiterada⁵, que «el model de justícia d'Espanya és el més centralista dels països descentralitzats».

B. *Doctrina del Tribunal Constitucional*

Va ser el Tribunal Constitucional qui va delimitar l'abast de la competència estatal en matèria de justícia i va matisar la seva exclusivitat en el sentit que aquesta competència no recull la totalitat de la matèria «administració de justícia». El Tribunal Constitucional va utilitzar l'expressió «administració de l'Administració de Justícia» per a designar el conjunt de mitjans materials i personals que, sense formar part del nucli essencial de l'Administració de Justícia, es situen al servei d'aquesta.

⁴ La Llei orgànica del Poder Judicial en la seva reforma del 2003 va ser recorreguda pel Govern de la Generalitat davant el Tribunal Constitucional.

⁵ La justícia a Catalunya en el marc d'un Estat compost. IEA, novembre 2000.

Malgrat això, el Tribunal ha construït les grans orientacions jurisprudencials sobre l'Administració de Justícia i la seva organització de l'Estat de les autonomies, afavorint l'expansió del principi d'unitat finançat en el fet que el poder judicial s'integra en el títol VIè de la Constitució, cosa que ha derivat en una lectura restrictiva de les competències que poden assumir les CA en aquesta matèria.

Les sentències del TC 56/1990 i 62/1990, que responen als recursos interposats per Catalunya i el País Basc, van determinar la distribució competencial en matèria d'Administració de Justícia. En principi, aquestes sentències van adoptar les tesis autonomistes, segons les quals la clàusula subrogatòria estatutària podia ser plenament operativa en l'anomenat àmbit de l'administració de l'Administració de Justícia, matèria que inclou la provisió i la gestió dels mitjans materials i del personal no jurisdiccional dels jutjats i tribunals.

Això no obstant, el Tribunal Constitucional va introduir força restriccions en la seva doctrina general. Es pot dir que, tot i partir d'unes premisses de principi que es podien considerar més autonomistes, va restringir notablement determinades previsions estatutàries davant la Llei orgànica del Poder Judicial i la Llei de Demarcació i Planta judicial.

El Tribunal Constitucional va acceptar la tècnica de debilitament de la clàusula subrogatòria, establerta en la Llei orgànica del Poder Judicial, admetent, per exemple, la constitucionalitat de la configuració dels cossos de funcionaris com a cossos de caràcter nacional, si bé, va declarar que altres solucions eren possibles i que la solució dels cossos nacionals venia imposada per l'opció concreta escollida pel legislador orgànic estatal⁶.

La demarcació judicial igual que la planta, van ser considerades per la jurisprudència constitucional, en la seva sentència 62/1990, com a integrants del nucli de l'Administració de Justícia i per tant, com a competència exclusiva de l'Estat, deixant que la Generalitat es limités a fer simples propostes no vinculants⁷ i referides a les demarcacions inferiors a la província.

El Tribunal Constitucional, conceptuant la participació autonòmica en la demarcació judicial com un supòsit d'excepció a la competència exclusiva de l'Estat, va acceptar la regulació de la Llei orgànica, al considerar que la proposta ja és una forma de participació acceptable, sens perjudici que puguin haver-n'hi altres de major intensitat.

Amb això, el Tribunal Constitucional parteix de la subordinació absoluta de l'Estatut a la Llei orgànica del Poder Judicial.

Recordem, però, que va ser després del pronunciament de l'Alt Tribunal, any 1990, i només després d'aquest pronunciament, i no abans, que es van iniciar les primeres transferències sobre la matèria.

Quina va ser l'actuació del Govern català davant aquesta situació?

⁶ Sentència del Tribunal Constitucional 56/1990, FJ 10.

⁷ Sentència del Tribunal Constitucional 62/1990, FJ 16 i 18.

III. EXERCICI DE LES FUNCIONS EN MATÈRIA D'ADMINISTRACIÓ DE JUSTÍCIA PER LA GENERALITAT DE CATALUNYA

1. *Actuacions del govern català anteriors als primers traspassos (1980-1990). I actuacions a conseqüència dels traspassos de serveis i de l'assumpció de competències*

L'exercici de les funcions que en matèria d'Administració de Justícia corresponien a la Generalitat en virtut del contingut de l'Estatut de 1979 van ser desenvolupades per diferents Decrets del Govern de la Generalitat.

a) Un decret va ser el 8/1985, de 14 de gener, pel qual es va crear la *Direcció General de Relacions amb l'Administració de Justícia*

Un altre decret (Decret 100/1987, de 20 de febrer) assignava al centre directiu la funció d'impulsar la normalització lingüística en aquesta administració i impulsava propostes relacionades amb l'automatització dels processos judicials.

Són de destacar algunes iniciatives, que per la seva voluntat modernitzadora van donar una imatge positiva del Govern català i van mostrar la seva voluntat d'assumir, malgrat les dificultats i les resistències de tot tipus, les competències en justícia.

b) *Programes innovadors*

Una de les novetats a destacar va ser *la creació del Servei d'orientació jurídica (SOJ)*, prestat en col·laboració amb els diferents col·legis d'advocats de Catalunya. La seva implantació es va iniciar l'any 1985 al Palau de Justícia de Barcelona, i va constituir la primera experiència a tot l'Estat.

Un segon programa innovador va ser *la creació del Servei d'Assistència i Orientació Social (SAOS)*, com a servei d'atenció al detingut i al seu entorn familiar.

c) *Programa de beques*

Un tercer programa innovador, pensat com a incentiu a les vocacions judicials, va ser *el programa de beques a la preparació d'oposicions a jutge, fiscal i secretari judicial*. Es va iniciar l'any 1982, i va quedar trencat l'any 2004, essent substituït per un projecte diferent. Es pot dir que aproximadament uns 200 jutges i fiscals que exerceixen les seves funcions a Catalunya van obtenir una d'aquestes beques del Departament de Justícia.

d) *Normalització lingüística*⁸

També és necessari destacar la gran tasca de *normalització lingüística* que aquesta Direcció general va dur a terme en col·laboració amb l'Escola d'Administració pública i el Consorci de Normalització lingüística.

⁸ Si bé aquest Programa es va iniciar a principis dels anys 80, s'ha seguit potenciant fins ara. Per això, el contingut d'aquest apartat es refereix al període 1983-2003.

Cada any s'han impartit cursos de llengua catalana adreçats a tots els funcionaris de les oficines judicials, des del primer nivell de principiant fins el curs de llenguatge jurídic, passant per aquests cursos uns 1.300 funcionaris per any.

També s'han elaborat cursos de català per a jutges, magistrats i fiscals. Com a conseqüència d'aquesta tasca normalitzadora podem dir que l'any 2005⁹, un 43% dels jutges manifesten tenir coneixements de català (nivell B o C). Cal dir que es valora com a mèrit aquest coneixement.

I pel que fa al personal de les oficines judicials, el coneixement del català és molt elevat.

És important remarcar que el 47,13% dels funcionaris tenen el nivell C i el 19,63% disposen del nivell B. Amb aquestes dades la possibilitat d'emprar el català oral i escrit a les oficines judicials és molt considerable.

Amb tot, l'ús del català a l'Administració de Justícia continua essent molt baix.

Un pas més en el sentit de potenciar el seu ús, essent conscients que una gran majoria de les oficines judicials podien treballar en català, va consistir en la posada en marxa del *Pla de Normalització Lingüística a les oficines judicials*. Es va endegar l'any 2000 i va romandre actiu fins el 2004. S'hi van apuntar un total de 140 oficines judicials. El Departament de Justícia oferia un incentiu econòmic als funcionaris de les oficines que s'inscrivien al Pla i es comprometien a que almenys el 75% dels documents judicials es fessin en català.

Així, l'any 2000 el percentatge de sentències en català pel conjunt de les oficines judicials de Catalunya havia estat de l'1,26%. Aquell any va iniciar-se el Pla pilot i doncs, es partia de ben poc. L'any 2004 el percentatge de sentències va arribar a un 21%. En les oficines judicials inscrites al Programa, el 80% dels documents es feien en català.

2. *Primeres transferències de serveis (1990-1994)*

Amb l'objectiu d'assolir una millora efectiva de l'Administració de Justícia a Catalunya, després de la entrada en vigor de la Llei orgànica de Poder Judicial de 1985, dels recursos d'inconstitucionalitat interposats pel Parlament i pel Govern de la Generalitat, i de les sentències sobre aquests recursos del Tribunal Constitucional, el Govern, a través del Departament de Justícia, l'1 de novembre de 1990, va assumir les primeres competències en aquesta matèria, que el van dur a fer una sèrie d'actuacions centrades a dotar la justícia de les eines necessàries per fer-la més àgil, moderna i accessible als ciutadans del nostre país¹⁰.

⁹ Llibre verd de l'Administració de Justícia. El català a la justícia. (Document de treball. 2006).

¹⁰ Reial Decret 966/1990, de 20 de juliol, de transferències i funcions en matèria de justícia.

L'1 de novembre de 1990, la Generalitat va assumir les primeres competències en aquesta matèria. Van traspasar-se per Reial Decret, els recursos materials de la justícia i la capacitat de dur a terme les obres de reforma i de millora dels edificis judicials.

L'any 1994 es van rebre també, els traspassos per a la provisió de mitjans materials i econòmics al servei de les fiscalies, trencant la idea que corresponien exclusivament a l'Estat, tesi mantinguda durant anys pel Ministeri de Justícia de torn en base a l'establert a l'article 23.2 de l'Estatut¹¹, les competències sobre la instal·lació i posada en funcionament d'òrgans judicials de nova creació, així com els mitjans al servei dels instituts de medicina legal¹².

El Departament de Justícia es va fer càrrec de les despeses de funcionament dels òrgans judicials i de la fiscalia, de la gestió del seu patrimoni, de la justícia de pau i de les indemnitzacions pel torn d'ofici, així com l'assistència lletrada al detingut, les competències sobre la instal·lació i posada en funcionament d'òrgans judicials de nova creació, així com els mitjans al servei dels instituts de medicina legal¹³.

Amb la finalitat d'atendre adequadament els serveis transferits el govern de la Generalitat va aprovar un nou decret de reestructuració, el Decret 11/1991, de 7 de gener, pel qual es creaven cinc gerències de suport judicial, com a òrgans administratius de caràcter territorial.

L'any 1994 va haver-hi una ampliació dels serveis traspassats¹⁴, pel qual es van transferir una sèrie d'immobles de nova creació, també es va traspassar a la Generalitat el personal laboral i eventual encarregat dels serveis de traducció, estenotípia, psicologia, (que es van adscriure al SAOS), telefonistes, subalterns... etc.

El Govern de la Generalitat va acceptar aquests traspassos amb plena consciència de la situació i amb la voluntat ferma de dur a terme un pla de renovació integral.

3. *Inversions en infraestructures*

a) *En general*

En els primers tres anys —del 1991 al 1994— es van fer les remodelacions totals dels edificis judicials de Tortosa, Balaguer, Viella i Tremp, entre d'altres. Dos anys més tard, van seguir els palaus de Justícia de Mataró, Reus, Sabadell, Blanes, etc..., així com la reordenació de les necessitats judicials de la ciutat de Barcelona.

Aquest programa inversor va venir acompanyat a Barcelona de la reforma integral, l'any 1996, del Palau de Justícia de la ciutat, seu del Tribunal Superior de

¹¹ Article 23.2 EAC: L'organització i funcionament del Ministeri Fiscal correspon íntegrament a l'Estat, de conformitat amb les lleis generals.

¹² Reial Decret 409/1994, d'1 de març.

¹³ Reial Decret 409/1994, d'1 de març.

¹⁴ Reial Decret 1553/1994, de 8 de juliol, d'ampliació dels traspassos.

Justícia i del lloguer i adequació de diferents edificis al centre de la ciutat, que van dignificar encara que fos provisionalment les instal·lacions de Justícia, ja que el projecte de la ciutat judicial començava a ser una realitat sobre el paper.

Actualment, els 188 jutjats que funcionen a Barcelona estan localitzats en 21 edificis diferents. Aquestes noves ubicacions, efectuades a l'espera de la Ciutat de la Justícia, van ser una realitat a finals dels 90 i principis del 2000. Queden al marge l'Audiència Provincial i el Tribunal Superior de Justícia.

Els projectes de futur marcaven la voluntat del Govern català d'endegar un pla de renovació integral dels edificis judicials de Catalunya. El seu disseny era funcional, adequat a les noves necessitats i pensat en el servei públic que s'hi prestava. És a dir, plantejar i oferir un canvi d'imatge molt necessari i modernitzador.

En l'àmbit dels mitjans materials s'ha fet molt. S'han posat al dia les infraestructures i els edificis judicials. Hi ha plans per a la renovació integral del parc immobiliari que constitueixen les seus judicials. El conjunt d'edificis judicials transferits per l'Estat a la Generalitat, amb molt poques excepcions, presentava, en general, un seguit de mancances i insuficiències que impedièren que l'activitat jurisdiccional es pogués desenvolupar amb les condicions mínimes de dignitat que requereix un servei com aquest.

L'acadèmic Guillem Vidal, traspasat a l'inici de l'any passat, i que va ostentar la presidència del Tribunal Superior de Justícia de Catalunya durant 10 anys, —de 1994 al 2004— deia sovint, en les inauguracions de noves seus judicials, que la Generalitat havia aconseguit canviar «el continent» de la justícia, tot referint-se a l'adequació i construcció dels palaus de justícia d'arreu del territori o als nous edificis judicials. I seguia dient, que ara el que mancava era canviar el contingut, és a dir, la manera d'impartir justícia, convertint l'Administració de Justícia en un veritable servei públic.

En el cas de Catalunya, encara queda molt camí per recórrer. Però avui es pot dir que hem incrementat la superfície transferida en un 200%. Fins l'any 2003 s'havien renovat la meitat dels edificis judicials traspasats amb una ampliació de superfície de més de 250.000 m². Edificis judicials com el palau de justícia de Figueres, o l'Audiència provincial de Lleida, o el de la Seu d'Urgell, Gavà, Puigcerdà i els jutjats d'Arenys, són altres exemples, d'allò que en Guillem Vidal definia com el «continent».

b) *Ciutat de la Justícia de Barcelona*

L'any 1999 es van adquirir els terrenys de les antigues Casernes de Lepant, situades entre l'Hospitalet de Llobregat i Barcelona. Fins aleshores havia estat impossible aconseguir per cessió o compra de l'Ajuntament de Barcelona de cap solar amb superfície suficient per instal·lar els jutjats de la ciutat. Aquesta era una assignatura pendent, sol·licitada constantment pels diferents operadors jurídics. L'adquisició d'aquests terrenys van ser una molt bona notícia en l'àmbit jurídic i judicial.

Amb aquest solar, es donava el primer pas per fer realitat la construcció de la Ciutat de la Justícia de Barcelona i l'Hospitalet i ubicar tots els jutjats de la ciutat a més dels serveis judicials necessaris per un bon funcionament.

I, si bé inicialment l'Ajuntament de Barcelona va mostrar-se reticent, després es va afegir al gran consens assolit amb l'Ajuntament de l'Hospitalet, el Tribunal Superior de Justícia, la Fiscalia en Cap, l'Audiència Provincial, el Jutjat Degà de Barcelona i tots els col·legis professionals.

Després d'un concurs d'idees, a finals de l'any 2002 es van assentar les bases del projecte de la Ciutat de la Justícia de Barcelona i el setembre de 2003 es van iniciar les obres.

Avui, any 2008, s'han rebut en una primera fase l'edifici judicial del partit judicial de l'Hospitalet del Llobregat i aviat es rebran les corresponents a l'Institut de Medicina legal.

Cal destacar, però, que el projecte inicial de la Ciutat de la Justícia no és el que s'està executant. L'any 2004, el govern de la Generalitat en va promoure una reforma, considerant que era excessiva l'edificabilitat en aquells terrenys. I els canvis operats han modificat en gran part el seu original, fent que el gran objectiu del projecte, que era la concentració total hagi quedat escapçat: l'Audiència Provincial i les jurisdiccions contencioses i socials no s'ubicaran a la ciutat judicial; s'ha reduït el sostre edificable que estava previst i es construeix dins la zona judicial un edifici de vivendes socials, tot al·legant raons de seguretat.

Així i tot, amb els canvis operats, el que quedarà del projecte de la Ciutat de la Justícia serà positiu per la millora de l'Administració de Justícia de la ciutat de Barcelona. S'haurà perdut per molts anys l'oportunitat de la concentració, però s'haurà aconseguit una gran millora.

I malgrat no sigui el projecte original que volíem, la Ciutat de la Justícia de Barcelona, aviat serà una construcció real, on gran part de les diferents jurisdiccions estaran assentades o concentrades en una mateixa ubicació. El solar va ser adquirit l'any 1999 i el projecte inicial, aprovat el 2002, donava una solució definitiva al problema que representa la notable dispersió dels edificis judicials a la ciutat.

4. *Pla Integral d'informatització de les oficines judicials*

Un altre gran projecte executat, en funcionament i en fase de revisió i millora continuada, és el Pla integral d'informatització de totes les oficines judicials, mitjançant el programa TEMIS-2 i que era continuació del TEMIS-1, iniciat l'any 1992. És un pla que connectava els quasi 453 òrgans judicials vigents l'any 1997 a Catalunya, en una xarxa única que va donar servei als 5.700 usuaris i amb un cost aproximat de 5.000 milions de les antigues pessetes.

L'automatització de l'oficina judicial va ser una veritable obsessió del govern català. Molts recordaran la Fundació Lluís de Peguera, de la qual formaven part les institucions jurídiques de casa nostra i que tenia com a objectiu informatitzar els òrgans judicials de Catalunya. Parlo de l'any 1981, quan la Generalitat era molt lluny encara de ser la responsable dels mitjans materials de la justícia.

5. *Transferències dels mitjans personals de les oficines judicials (1996)*

Van rebre, finalment, els traspassos dels mitjans personals¹⁵. També la revisió i l'aprovació de les agrupacions de secretaries de jutjats de pau i algunes funcions referides als secretaris judicials. Havien passat 11 anys de la primera llei orgànica del poder judicial i sis anys dels primers traspassos de competències en matèria de mitjans materials. Quedava encara l'esperança de seguir negociant i d'aconseguir les competències plenes.

La legislatura següent, —de 1999 al 2003— amb el PP amb majoria absoluta, va ser molt pitjor, ja que van promoure la darrera modificació de la Llei orgànica, en la qual no es va avançar en la descentralització de la justícia.

No es pot fer el mateix balanç positiu que he exposat respecte dels mitjans materials i la inversió en edificis, pel que fa a les competències en matèria de mitjans personals, mentre no quedi superat l'aspecte referent als cossos nacionals.

Des de 1996 la Generalitat disposa de les competències de gestió sobre el personal no judicial; van ser transferits 5.227 funcionaris, entre oficials, auxiliars, agents i metges forenses, però aquesta competència no li permet fer una veritable política de recursos humans; la seva dependència del Ministeri de Justícia en tot el que afecta a la política de personal ho ha fet inviable.

Cada vegada era més evident que no es podia mantenir la complexitat notable que comportava la dualitat actual de competències entre el Ministeri de Justícia i els òrgans competents de les CA. Era necessari simplificar la concurrència competencial actual, transferint la titularitat plena de la competència sobre el personal a les CA i així resoldre un contenciós històric. Unes competències integrals en aquesta matèria farien possible una planificació i gestió de l'Administració de Justícia per part d'una autoritat única.

Sense cap intenció de fer una exposició àmplia sobre les actuacions dutes a terme pel govern de la Generalitat durant els primers quinze anys de transferències en ordre a la millora de la justícia, vull acabar aquesta part del meu discurs fent esment especial de la presentació davant la Comissió de Justícia del Parlament, l'any 2002, del Pla de millora del funcionament de l'Administració de Justícia a Catalunya.

¹⁵ Reial Decret 441/1996, d'1 de juny de traspassos de serveis.

6. *El Pla de millora del funcionament de l'Administració de Justícia a Catalunya*

Va ser presentat en data 11 de març de 2002 per aleshores conseller de Justícia i company de l'Acadèmia Josep Guardia. El sumari d'aquest Pla consta de dues parts: la primera es refereix a la potenciació de l'autogovern en matèria de justícia, avançant-se al que quatre anys després conformaria el contingut del Títol III del nou Estatut, en allò que fa referència a l'ampliació de les competències del Tribunal Superior de Justícia, la desconcentració de l'òrgan de govern dels jutges, la millora en les competències sobre planta i demarcació, entre d'altres.

La segona part és la modernització i millora del funcionament d'aquesta Administració vista des de vessants diferents, totes elles referides a la seva millora.

a) *Projectes normatius*

Entre els projectes normatius duts a terme per millorar l'autogovern vull destacar el decret de creació del Consell de Justícia de Catalunya, o bé, el decret pel qual es declara el Dia de la Justícia, o el que va regular les distincions de l'Administració de Justícia a Catalunya, amb la finalitat d'honorar les persones i els col·lectius que destaquin marcadament per la seva contribució a la millora de l'Administració de Justícia. Alguns dels guardonats han estat, per exemple, el Sr. Carles Viver i Pi Sunyer, el Sr. Anton Canyellas, o bé, l'Il·lustre Col·legi d'Advocats de Barcelona, l'Associació de Jutges de Pau de Catalunya o l'Il·lustre Col·legi de Procuradors.

b) *Projectes de modernització i millora*

Vull destacar la creació amb motiu de *la nova llei de responsabilitat penal del menor*, d'un servei de guàrdia de la Fiscalia a la ciutat de Barcelona durant les 24 hores del dia i únic a tot l'Estat, a fi de poder atendre amb tota la celeritat aquells menors que els cossos i forces de seguretat posin a disposició del Ministeri fiscal.

O la *creació de l'Institut de Medicina legal de Catalunya*, amb una organització territorial potent i donant servei a tots els jutjats de Catalunya.

I en un altre ordre de temes, cal destacar en allò que fa referència al *Mapa Judicial de Catalunya*, algunes de les actuacions que van ajudar a fer de la justícia un servei més proper i accessible al ciutadà. En aquesta línia, l'any 1999 es va impulsar des del govern català la creació de noves demarcacions penals i socials en el territori, que fins aleshores només hi eren a les capitals de província. Com ara, la creació dels jutjats penals de Mataró, Granollers, Vilanova i la Geltrú, Figueres i Reus i els jutjats socials de Granollers, Mataró, Sabadell, Terrassa, Figueres, Reus i Tortosa, que van entrar en funcionament l'any 2000.

En la mateixa línia, a partir de l'any 2001, es va aconseguir *la divisió de les jurisdiccions mixtes* en jutjats de primera instància i jutjats d'instrucció, iniciant-se per aquells partits judicials a partir de 10 jutjats.

També amb la finalitat de la proximitat de la justícia, es va treballar en la *creació de les Adscripcions de Fiscalia*. I amb aquest objectiu l'any 2001 s'havien establert adscripcions a vint partits judicials¹⁶.

IV. ESTATUT D'AUTONOMIA DE 2006

1. *Introducció*

El contingut d'un Títol específic sobre el poder judicial al nou Estatut d'Autonomia, la seva presència i regulació específica en el text estatutari, té aspectes simbòlics i té aspectes substancials pel que fa a l'estructura autonòmica de l'Estat.

La regulació establerta permet avançar en l'adaptació de l'Administració de Justícia a l'estructura de l'Estat autonòmic i permet apropar la justícia als ciutadans, millorant-la precisament per aquesta proximitat.

Amb la reforma establerta en el text estatutari, el que es tracta és que les previsions contingudes siguin «resistents» a normes que han retallat fins ara, enormement les competències autonòmiques, com són, la Llei orgànica del Poder Judicial, la Llei de planta o també, els reglaments orgànics del personal.

El contingut del Títol III del nou Estatut, s'adreça principalment a invertir la dinàmica interpretativa imperant, d'acord amb la qual les previsions estatutàries quedaven pendents del que establís la Llei orgànica del Poder Judicial. Encara que la Constitució remetí a una llei orgànica, la del poder judicial, aquesta ha de deixar l'espai corresponent a l'Estatut, ja que també la Constitució conté clarament una remissió a l'Estatut.

Per tant, el text de l'Estatut en el seu Títol III el que fa és adaptar orgànicament i funcional els diversos àmbits de la Justícia que són rellevants per a l'autogovern de Catalunya¹⁷.

Fem ara un repàs dels aspectes més importants regulats al nou Estatut i de com les diferències amb el de 1979 ens donen prou confiança com per augurar un futur més positiu per la justícia a Catalunya i una assumpció per part de la Generalitat de competències plenes en aquesta matèria.

És necessari donar constància, però, d'una mancança important: el projecte d'Estatut reconeixia inicialment en una disposició addicional a proposta de CIU,

¹⁶ Fins aquí he explicat el recorregut de la Generalitat de Catalunya per assumir les competències i millorar el servei de justícia. És just fer referència a les persones que van treballar en aquest objectiu: Angel Vicente, Jaume Amat, Assumpta Palau, Iago de Balanzó, Lucas Castaño, Carme Virgili, Maite Martí, Xavier Fabregat i altres.

¹⁷ Títol III. Estatut d'Autonomia de Catalunya.

que l'Estatut reconeixia i actualitzava els drets històrics de Catalunya i emparava de manera especial determinats àmbits, entre els que destacava el poder judicial a Catalunya. La proposta no va prosperar. Una proposta com aquesta hauria permès ampliar el nivell competencial i especialment, hauria reforçat la seva constitucionalitat. Un exemple d'allò que en el títol del discurs he anomenat com a «ombres».

2. *Competències en mitjans personals*¹⁸

En primer lloc, reforça les competències ja assumides per la Generalitat en matèria de mitjans personals, que no formen part del nucli essencial. És a dir, totes les facultats executives i de gestió que no corresponguin al Consell General del Poder Judicial i que exerceix el govern de l'Estat i que s'estenguin en aquesta matèria, també, l'exercici de la potestat normativa.

Amb el nou Estatut i la reforma de la llei, la Generalitat tindrà plenes competències per a regular, organitzar i gestionar el personal no judicial, inclosos els secretaris i els metges forenses, acabant d'una vegada per totes, amb l'anacrònic caràcter de cos nacional d'aquest personal i limitant el paper de l'Administració central a intervencions de caràcter residual. Per primera vegada, la Generalitat tindrà competències normatives.

L'objectiu en aquest àmbit és establir un model de gestió dels recursos humans al servei de l'Administració de Justícia que estigui d'acord amb els objectius de modernització d'aquesta administració i amb l'estructura territorial de l'Estat.

Un altre objectiu és garantir la capacitat d'autogovern de les CA en la gestió del personal no judicial, incloent la competència legislativa i executiva de tots aquells aspectes que no formen part del nucli dur de l'Estatut jurídic d'aquest personal que l'article 122 de la Constitució reserva a la llei orgànica.

3. *Coneixement de la llengua i el dret propis*¹⁹

En segon lloc, l'Estatut recull el coneixement de la llengua i el dret per part de jutges i fiscals, com a requisit d'accés en els corresponents concursos de trasllats i la participació efectiva de la Generalitat en els concursos i oposicions.

¹⁸ Article 103 del nou EAC. Correspon a la Generalitat la competència normativa sobre el personal no judicial al servei de l'Administració de Justícia, dins el respecte a l'estatut jurídic d'aquest personal establert per la Llei orgànica del Poder Judicial.

¹⁹ Article 102 del nou EAC. El personal judicial i la resta de personal al servei de l'Administració de Justícia a Catalunya. Acreditació del coneixement adequat i suficient del català. Articles 32,33,34 i 35. Títol I. Drets i deures lingüístics. Drets lingüístics davant les administracions públiques i les institucions estatals.

El requisit del coneixement adequat i suficient de la llengua i del dret per a ocupar places de jutges, magistrats i fiscals està pensat com a mitjà per a garantir els drets lingüístics dels ciutadans.

El que introdueix el nou Estatut és que el coneixement del català serà un mèrit determinant per obtenir una plaça a Catalunya, i, un cop obtinguda, serà una exigència per exercir-la, de tal manera que cap ciutadà estigui obligat a utilitzar el castellà, parlat o escrit, davant un jutge.

Amb tot això, la llengua catalana s'equipara a la llengua castellana i es garanteix el dret d'opció lingüística. L'article 6 manté el català com a llengua pròpia de Catalunya i oficial junt amb el castellà i introdueix que «totes les persones tenen dret a utilitzar les dues llengües oficials i els ciutadans de Catalunya el dret i el deure de conèixer-les; per fer-lo realitat, els poders públics hauran d'establir els mecanismes i mitjans necessaris».

És a dir, els jutges, magistrats i fiscals, els notaris i els registradors de la propietat i mercantils, els encarregats del Registre Civil i el personal al servei de l'Administració de Justícia i de la Fiscalia a Catalunya deuran acreditar un coneixement adequat i suficient del català per tal de fer efectius els drets lingüístics dels ciutadans. I, en tot cas, el coneixement suficient de la llengua catalana es valorarà específicament i singular per obtenir una plaça quan es realitzin els concursos de trasllat a Catalunya.

La llei que desenvolupi el que estableixen aquests articles pot ser una llei catalana, la qual determinarà la forma d'acreditar el coneixement adequat i suficient del dret propi i de la llengua catalana per ocupar una plaça a Catalunya de jutges, magistrats i fiscals. El mateix per al personal al servei de l'Administració de Justícia i de la Fiscalia a Catalunya.

4. *Atribucions del Tribunal Superior de Justícia*²⁰

En tercer lloc, l'Estatut reforça les funcions d'unificació de doctrina i de casació del Tribunal Superior de Justícia de Catalunya, que serà l'última instància judicial, de tots els processos i de tots els recursos que s'inicien i es substancien en el seu àmbit territorial, sigui quin sigui el dret invocat com a aplicable. D'aquesta manera, s'apropa la justícia al ciutadà, s'agilitza el treball del Tribunal Suprem, i per tant, la justícia serà més eficient.

El Tribunal Superior de Justícia constitueix el vèrtex de l'organització judicial en el territori de Catalunya, però no s'integra en la seva organització institucional. És un òrgan estatal i el seu superior jeràrquic en l'àmbit jurisdiccional és el Tribunal Suprem. No hi ha, per tant, fragmentació de la justícia. El que hi ha és una adaptació de la justícia a l'Estat de les autonomies.

²⁰ Article 95 del nou EAC.

El president del Tribunal Superior de Justícia és el representant del Poder Judicial a Catalunya.

El Tribunal Superior de Justícia guanya pes com a darrera instància judicial. L'article 95 regula les funcions del Tribunal, que vénen ampliadades respecte de les que té en l'actualitat. És a dir, l'objectiu és fer del Tribunal Superior de Justícia de Catalunya l'efectiva última instància jurisdiccional de tots els processos iniciats a Catalunya, inclosos els extraordinaris de cassació i revisió, que es tramitin dins de l'àmbit territorial català, sigui quin sigui el dret invocat com a aplicable (comú, estatal, propi de la CA o mixt).

Aquest objectiu ha de comportar que els recursos de cassació que romanen sota la jurisdicció del Tribunal Suprem siguin configurats per a què coneguin de les qüestions pròpies de la unificació de doctrina.

En definitiva, la descentralització del poder judicial permet reforçar la posició del Tribunal Superior de Justícia de Catalunya com a última instància i com a òrgan jurisdiccional en el que culmina l'organització judicial a Catalunya.

5. *El Consell de Justícia de Catalunya*²¹

En quart lloc, el text estatutari propicia la descentralització del govern del Poder Judicial creant un Consell de Justícia de Catalunya, desconcentrat del Consell General del Poder Judicial, amb facultats pròpies i delegades del Consell, en tot allò que afecti la justícia a Catalunya, convertint-se en l'òrgan de govern dels jutges, els membres del qual seran designats pel Parlament. També participarà en el nomenament del president del Tribunal Superior de Justícia, dels presidents de Sala del mateix Tribunal i dels presidents de les Audiències provincials.

El reforçament del paper del Tribunal Superior de Justícia ve acompanyat de la institucionalització de la figura del Fiscal Superior de Catalunya, que representa el Ministeri fiscal i que és el fiscal en cap del Tribunal Superior²². Haurà de retre comptes del seu treball a l'estructura jeràrquica corresponent, però com a novetat haurà de fer-ho també davant el Parlament, al qual enviarà una còpia de la memòria anual d'activitats.

L'objectiu és dotar de més pes específic als principals instruments del Poder Judicial a Catalunya amb la finalitat d'insertar-los plenament en la realitat social de la que formen part.

6. *L'oficina judicial*²³

En cinquè lloc, l'Estatut contempla més competències per a la Generalitat en organització i disseny de l'oficina judicial i creació dels òrgans de suport ne-

²¹ Articles 97, 98, 99 i 100 del nou EAC.

²² Article 96 del nou EAC.

²³ Article 105 del nou EAC.

cessaris, amb la finalitat d'impulsar i implantar els serveis comuns, apostant per les oficines judicials més grans i per la incorporació a l'Administració de Justícia de les tècniques de gestió i gerencials en la direcció pública del servei de la justícia. El que es pretén és anar cap a un veritable canvi organitzatiu.

L'oficina judicial actual respon a un esquema antiquat, ja que s'estructura en una unitat administrativa, generalment homogènia, per a tot tipus de jurisdicció. La componen entre 7 i 12 funcionaris que donen suport a la funció de jutjar encomanada per l'article 117 de la Constitució al jutge o magistrat, i ho fan de forma exclusiva en un sol òrgan judicial. Aquesta fórmula ha esdevingut obsoleta i insuficient per donar resposta a les necessitats d'una societat moderna.

La reforma de la Llei orgànica del Poder Judicial efectuada l'any 2003 i que entrava en vigor un any després, modifica en un sentit més positiu l'organització i funcionament de l'oficina judicial; divideix les oficines judicials en unitats administratives, unitat de recolzament al jutge i serveis comuns processals. Estableix estructures amb base territorial (Tribunal Superior de Justícia), jerarquitzades i organitzades. La figura del secretari de govern possibilita la intervenció de les CA o del Ministeri. I enforteix, encara que no suficientment, la potestat dels executius autonòmics.

La complexitat de la nova organització, la dependència en molts aspectes del Ministeri de Justícia en les decisions i del Consell General del Poder Judicial, fa encara més complexa la posada en funcionament del nou model per part de les CA amb competències.

El nou Estatut d'Autonomia, en el seu article 105, estableix la competència de la Generalitat per a determinar la creació, el disseny, l'organització, la dotació i la gestió de les oficines judicials i dels òrgans i els serveis de suport.

7. *Planta i demarcació judicial*²⁴

En sisè lloc, pel que fa a la planta i demarcació judicial, és a dir, les facultats per crear nous òrgans judicials, l'Estatut regula una fórmula més intensa i resistent per a les competències de la Generalitat. Serà el govern de la Generalitat qui decidirà sobre la conveniència o no de la creació de determinats òrgans judicials; del moment més oportú per a la seva creació i si han de ser d'una o altra tipologia; si es requereix una nova secció de l'Audiència i si ha de disposar de més jutjats específics i on són més necessaris.

La Generalitat participa amb una proposta preceptiva, cada cinc anys, en la determinació i revisió de la demarcació i planta judicials i quan la modificació no comporti reforma legislativa, correspon a la Generalitat realitzar les modificacions corresponents. I podrà crear, per delegació del Govern, nous jutjats i seccions judicials.

²⁴ Article 107 del nou EAC.

8. *Justícia de pau i justícia de proximitat*

L'Estatut d'Autonomia reconeix a la Generalitat la competència sobre *la justícia de pau* i estableix que correspon al Consell de Justícia el nomenament dels jutges. També estableix que correspon a la Generalitat la provisió dels mitjans necessaris per al seu funcionament, l'exercici de les seves funcions, la creació de les secretaries i llur provisió, així com de les indemnitzacions que corresponen als jutges²⁵.

Pel que fa a la *justícia de proximitat*, l'Estatut estableix que la Generalitat pot instar en les poblacions que es determini, a establir un sistema de justícia de proximitat que tingui per objectiu resoldre conflictes menors amb celeritat i eficàcia.

L'objectiu és assegurar que la justícia de proximitat sigui una alternativa eficient al sistema judicial ordinari i no reproduïx les seves deficiències i disfuncions.

Amb l'Estatut el que es pretén és garantir les competències de les CA sobre la justícia local, tant en la seva iniciativa per instar-la com en la provisió dels mitjans materials i personals.

La justícia de proximitat coneixerà, amb la consegüent modificació de la Llei orgànica del Poder Judicial, d'assumptes en l'ordre civil, en l'ordre penal i en l'ordre contenciós-administratiu.

És necessari crear una justícia local que doni cobertura a les necessitats de les grans ciutats com Barcelona i també és necessària una justícia local que permeti a molts municipis tenir un jutjat amb més competències que les que pot oferir el jutjat de pau.

9. *Altres atribucions*

Altres atribucions que tindrà la Generalitat fan referència a l'ordenació de la justícia gratuïta, amb capacitat per part de la Generalitat de regular més abastament aquesta institució, dels procediments de conciliació i mediació, de la participació en la gestió dels comptes de dipòsits i consignacions judicials i els seus rendiments, tenint en compte el volum de l'activitat judicial acomplerta a la CA, aspecte que resulta molt important per a la financiació autonòmica dels mitjans materials al servei de l'Administració de Justícia²⁶, contenciós avui encara no resolt amb el Ministeri de Justícia.

10. *Objectiu de la reforma estatutària*

En definitiva, aquesta regulació pretén un doble objectiu: harmonitzar l'Administració de Justícia amb les aspiracions d'autogovern de Catalunya i millorar l'eficàcia i l'eficiència del servei de la Justícia.

²⁵ Article 108 de l'EAC.

²⁶ Article 106.1 i 2 i article 104. e i f de l'Estatut d'Autonomia de 2006.

Com diu Carles Viver i Pi Sunyer²⁷, aquest títol és un dels més reeixits de l'Estatut de 2006, malgrat que, en certs aspectes la seva virtualitat està molt condicionada pel que estableixi la futura Llei orgànica del Poder Judicial, a la qual, forçosament, s'han hagut de fer reiterades remissions.

És necessari per tal que aquest contingut sigui una realitat, que es modifiquin les corresponents lleis orgàniques i és en aquest sentit que es recorda la seva necessària reforma en el sentit que disposa el nou Estatut.

Però també cal destacar ara i en aquest moment, que el govern de l'Estat a través del Ministeri de Justícia va impulsar a finals de 2005 sengles avantprojectes de llei on «retocava» de passada alguns aspectes nuclears de la reforma estatutària, però simplement els retocava, cosa que obliga a tots els partits polítics, a estar molt amatents a la seva tramitació al Congrés. Aquestes propostes no responien ni a les necessitats de la Justícia a Catalunya ni tampoc els seus continguts s'adiuen amb el text del Títol III de l'Estatut²⁸.

La reforma de la Llei orgànica hauria de jugar avui un paper menys rellevant del que ha tingut fins ara, ja que disposem d'un text estatutari on s'identifiquen amb claredat els àmbits que han de correspondre a la Generalitat, diferenciant-los d'aquells que afecten més directament a la independència del poder judicial. Per això, l'Estatut ha ampliat i reforçat les seves previsions en detriment d'alguns continguts coberts inicialment per la Llei orgànica del Poder Judicial.

Com diu l'informe de l'Institut d'Estudis autonòmics sobre la Reforma de l'Estatut, la remissió a la Llei orgànica no és incondicional, doncs si fos així, no tindria sentit la reserva material a favor dels estatuts de l'article 152.1 de la Constitució.

Així i tot, la LOPJ continua tenint una funció molt important com a norma que ha de delimitar les competències estatals i les autonòmiques. Per tot això, era recomanable afrontar la reforma de la Llei orgànica en paral·lel a la de l'Estatut. Però no ha estat possible.

V. CONCLUSIONS

Amb aquesta intervenció he volgut exposar quin ha estat el camí endegat per la Generalitat de Catalunya des de 1979 fins el 2006, d'Estatut vell a Estatut nou, per aconseguir plenes competències en matèria de justícia, un sostre d'autogovern elevat i la voluntat d'aconseguir una justícia més àgil, propera al ciutadà i que pugui arribar a ser un veritable servei públic.

El camí ha estat ple d'ombres, tal com resa el títol que he donat a aquest discurs d'ingrés, ombres, en forma de lleis, reglaments, dificultats en la negociació,

²⁷ Revista Activitat parlamentària. Núm. 10. Octubre 2006.

²⁸ Amb el finiment de la legislatura, aquests projectes de llei han decaïgut. Cal dir també, que els partits que donaven suport al Govern del PSOE no van mostrar massa interès en la seva tramitació.

sentències del Tribunal Constitucional, recursos, traspassos fragmentats, etc. I una posició numantina contrària a la descentralització de la justícia, tant per part del poder judicial com de l'executiu de torn a nivell de l'Estat. Però tot això, no ha servit per deixar de banda l'interès sempre demostrat pel govern català d'assumir aquest camp i fer-se càrrec plenament de tot el que afecta a l'Administració de Justícia de Catalunya. Són allò que en el títol del discurs anomeno com a llums.

Vull, en aquesta part final destacar a tall de conclusions les llums i les ombres que han marcat la vocació i la voluntat de la Generalitat de Catalunya en ordre a assolir les competències en aquesta matèria i aconseguir la millora de la Justícia. I que segons el meu modest entendre han estat les següents:

Primer. El contingut de l'Estatut de 1979 obria la porta a l'autonomització del Poder Judicial i de l'Administració de Justícia. Una altra qüestió va ser la posició del govern de l'Estat davant la Llei Orgànica del Poder Judicial de 1985 i les reformes posteriors que van optar per un model de relacions entre el poder judicial i l'estructura territorial de l'Estat, centralitzat. Aquella llei va constituir un element constant d'interferència en el marc constitucional i estatutari.

Segon. El Govern català va iniciar ja l'any 1981, sense competències, l'exercici de funcions en matèria judicial, destacant iniciatives com: la creació d'una unitat directiva de relacions amb l'Administració de Justícia, cinc gerències de suport territorial, l'impuls de la normalització lingüística a aquesta Administració, així com la posada en marxa de programes innovadors com ara, el Servei d'Orientació Jurídica (SOJ), avui vigent, el Programa de beques a la preparació d'oposicions a jutge, fiscal i secretari, o l'organització d'activitats formatives dirigides a la judicatura.

Tercer. La doctrina del Tribunal Constitucional en aquesta matèria va afavorir l'expansió del principi d'unitat a tots els espais on es desenvolupa l'Administració de Justícia, fent una interpretació restrictiva de les competències estatutàries que es podien assumir, tot i partir d'unes premisses de principi que es podien considerar autonomistes; situació que ha suposat una veritable carrera d'obstacles alhora d'assumir aquestes competències.

Quart. La inadaptació del Poder Judicial i de l'Administració de Justícia a l'Estat autònic, la indefinició constitucional del model de relacions entre Justícia, Administració de Justícia i Estat autònic i les febleses institucionals de la distribució de competències en aquesta matèria han fet d'aquestes competències un servei públic fragmentat.

Cinquè. Mereix especial atenció el Pla de Normalització lingüística en l'àmbit judicial endegat pel govern català, mitjançant cursos de formació i llenguatge jurídic adreçat a funcionaris, jutges i fiscals, que han permès aconseguir que el 43% dels jutges tinguin el nivell B o C, l'any 2005 i que el 70% dels funcionaris també. Aquest Pla va ser potenciat l'any 2000 creant un programa d'incentivació a l'ús del català, aconseguint que el 80% dels documents judicials fossin en català

en les oficines adscrites al mateix. Això ha fet que l'any 2004 el 21% de les sentències es redactessin en català.

Sisè. Les primeres transferències de serveis es van rebre l'any 1990, onze anys després de l'aprovació de l'Estatut i es van rebre els mitjans materials i econòmics per al funcionament dels òrgans judicials i de la fiscalia, la justícia de pau i el que es coneix com a torn d'ofici i assistència jurídica gratuïta. El 1994, la instal·lació i posada en funcionament dels nous òrgans judicials, els serveis dels instituts de medicina legal i les inversions en edificis judicials. I, finalment, el 1996, la transferència, dels 5.227 funcionaris de les oficines judicials de Catalunya. Però només amb competències de gestió.

Setè. La Generalitat va dissenyar un pla de modernització i millora dels edificis judicials amb diferents projectes: a) Plans de renovació integral del parc immobiliari de les seus judicials de Catalunya, com ara els edificis judicials de (Mataró, Gavà, Tortosa, Amposta, Reus, Figueres, Lleida, Arenys, Sabadell, són alguns exemples) b) Pla Integral d'informatització de les oficines judicials: S'inicia amb la Fundació Lluís de Peguera l'any 1981, com a mostra de la preocupació del govern català per l'automatització dels processos judicials. Continua, ja rebudes les transferències, amb el projecte d'informatització integral dels òrgans judicials, anomenat projecte TEMIS. I c) El projecte de la Ciutat de la Justícia de Barcelona i l'Hospitalet, on gran part de les diferents jurisdiccions estaran concentrades en un mateix indret, afavorint la proximitat de la justícia als seus usuaris més directes i als ciutadans, donant al mateix temps una resposta a la notable dispersió dels edificis judicials.

Vuitè. La instal·lació de l'Escola Judicial, dependent del Consell General del Poder Judicial, a Barcelona, a un edifici propietat de la Generalitat va ser una manifestació de la voluntat del Poder Judicial vers l'acceptació de l'Estat de les autonomies i un incentiu a les vocacions judicials.

Novè. La Generalitat va presentar al Parlament de Catalunya, l'any 2002, un Pla de millora del funcionament de l'Administració de Justícia. L'esmentat Pla constava de dues parts: Una primera, de potenciació de l'autogovern en aquesta matèria, aspectes que quatre anys més tard els hem trobat a l'Estatut de 2006. I una segona part, de projectes de modernització i millora, com ara, la creació per decret, l'any 2001, del Consell de Justícia de Catalunya.

I finalment,

Desè. El títol tercer del nou Estatut d'Autonomia de Catalunya de 2006 sobre el Poder Judicial com a títol complet i independent li dona transcendència. No posa en perill la unitat del Poder Judicial i demostra que en aquest àmbit es poden canviar moltes coses sense canviar la Constitució. I és la darrera llum que es projecta a l'entorn de la millora definitiva de la Justícia a Catalunya.

Han passat quasi trenta anys de l'Estatut de 1979. Tenim a les portes el desenvolupament de l'Estatut de 2006 que ens omple d'esperança i de temors.

Encara resta pendent la sentència del Tribunal Constitucional respecte dels recursos interposats per diferents instàncies.

El Títol III del nou Estatut d'Autonomia no posa en perill la unitat del Poder Judicial, tal i com plantegen els recursos d'inconstitucionalitat presentats. Ni el Tribunal Superior de Justícia ni el Consell de Justícia són òrgans de la Generalitat de Catalunya, sinó que són òrgans del poder judicial únic.

Sabem que el desenvolupament del nou Estatut en aquesta matèria també serà difícil. Com diu el títol del present discurs d'ingrés, a l'entorn de l'Administració de Justícia i de la voluntat del govern català d'elevat en aquest àmbit les cotxes de l'autogovern, sempre hi hauran llums i ombres.

El meu desig és que finalment tot el que ordena el nou Estatut sigui possible. I que d'una vegada per totes «es faci la llum».

I ja per acabar, animar a l'Acadèmia que al llarg dels seus anys de vida ha estat puntal en la defensa del dret i de la justícia a Catalunya, a continuar en aquesta tasca.

A quasi trenta anys de l'Estatut d'Autonomia de 1979, el futur de la justícia en un marc de llibertat esdevé certament una veritable qüestió d'Estat, ja que com bé afirmava Albert Camus «si l'ésser humà fracassa en conciliar la justícia i la llibertat, fracassa en tot».

Barcelona, març de 2008

VI. ANNEX

A. *Qüestions posteriors:*

1. *Especial menció dels recursos d'inconstitucionalitat interposats per diferents instàncies o partits polítics a l'Estatut d'Autonomia de Catalunya*

a) Recursos d'inconstitucionalitat

Cal destacar per la seva importància el plantejat pel Partit Popular i el del Defensor del Pueblo. Els altres obeeixen a determinades qüestions més puntuals, com els plantejats per la CA de la Rioja, el Consell de Govern de la Diputació General d'Aragó, la Regió de Múrcia, la CA de les Illes Balears i la CA del País Valencià.

b) El recurs interposat per la CA de la Regió de Múrcia

Es planteja contra el contingut de l'article 117 de l'Estatut que fa referència a les competències de la Generalitat en matèria d'aigua i obres hidràuliques i específicament en allò que estableix la competència exclusiva pel que fa a les mesures extraordinàries en cas de necessitat per a garantir el subministrament d'aigua.

c) Pel que fa al recurs interposat per la CA de la Rioja

Aquest és més ampli i si bé ho fa també contra el contingut de l'esmentat article 117 de l'Estatut, va més enllà i ho planteja sobre l'article 128.3 i la participació de la Generalitat i les facultats de gestió i control que se li donen en matèria de denominacions i indicacions geogràfiques i de qualitat, en cas que el territori d'una denominació superi el seu àmbit territorial.

d) Contingut del recurs plantejat pel PP

El Partit Popular estima en el seu recurs que hi ha vuit àmbits que configuren una transformació del model autonòmic contrari a la CE. Aquests àmbits són els que fan referència a la consideració de Catalunya com a nació, a l'obligació de conèixer la llengua catalana per ocupar determinats llocs de l'Administració, funcionaris públics, poder judicial... al capítol de competències, a la bilateralitat, a les relacions amb la Unió Europea i al finançament.

S'impugnen 111 dels 226 articles del nou Estatut d'Autonomia.

Pel que fa al Poder Judicial, un dels elements centrals d'aquest recurs és que Catalunya tindrà amb el nou Estatut un poder judicial propi, complet i diferent del constitucional. De fet, les esmenes del Partit Popular van ser a la totalitat del Títol III, basant-se que era contrari a la CE. Per al Partit Popular no és constitucional exigir als jutges i professionals del dret el coneixement del català.

Consideren que l'Estatut és un atac frontal a la unitat del poder judicial i que segons el contingut estatutari el Tribunal Suprem queda reduït a un residu, a més que envaeix el terreny del Consell General del Poder Judicial.

En resum, del Títol III, del Poder Judicial, es recorren onze dels quinze articles, per la raó que amb ells es posen les bases d'un sistema judicial diferent i propi a Catalunya.

e) Contingut del recurs plantejat pel Defensor del Pueblo

El recurs plantejat impugna el contingut de 108 articles de l'Estatut; és a dir, el 48% del text. Aborda principalment qüestions que l'Estatut d'Andalusia no ha incorporat, especialment aspectes de reconeixement nacional, drets històrics, llengua, bilateralitat, competències i finançament.

Pel que fa al Títol III del Poder Judicial, el Defensor del Pueblo impugna diversos preceptes, essent el seu motiu o justificació fonamental la manca d'adequació de la norma estatutària per a regular les matèries relatives al Poder Judicial.

En el recurs s'impugna l'article 95.2 perquè prefigura la competència per a la unificació de doctrina del Tribunal Suprem, cosa que hauria de correspondre a la Llei orgànica del Poder Judicial.

S'impugnen també, els articles 97, 98, 99 i 100 de l'Estatut, que es refereixen a la definició, atribucions i composició del Consell de Justícia de Catalunya i al control dels seus actes. Per al Defensor del Pueblo, aquests articles són inconsti-

tucionals perquè vulneren l'article 122.2 de la Constitució, ja que envaeixen la reserva de Llei orgànica establerta constitucionalment en relació al govern del Poder Judicial, i en definitiva, perquè tot això és contradictori amb el caràcter únic del Poder Judicial.

Altres articles impugnats es refereixen a la competència que s'atribueix al Consell de Justícia per a convocar els concursos per a cobrir les vacants de jutges i magistrats de Catalunya. Matèria segons el recurrent reservada a la Llei orgànica.

O l'article 102 on el recurrent entén que no ha de correspondre a l'Estatut establir previsions sobre el coneixement de la llengua catalana i del dret propi per part de jutges, magistrats, fiscals i tota la resta de personal de l'Administració de Justícia.

Finalment, el Defensor del Pueblo impugna l'article 103.3 on la Generalitat pot crear els seus cossos de funcionaris al servei de l'Administració de Justícia.

f) Els recursos d'inconstitucionalitat plantejats *per la Diputació general d'Aragó, la Generalitat Valenciana i el Consell de Govern de les Illes Balears*, ho han estat tots tres contra la Disposició addicional dècimotercera de l'Estatut, que regula el contingut i funcionament de l'Arxiu de la Corona d'Aragó.

La Comunitat Valenciana, a més el planteja contra els articles relatius al sistema de finançament.

Contra aquests recursos tant el Govern de la Generalitat com el Parlament de Catalunya s'han personat davant el Tribunal Constitucional presentant les corresponents al·legacions i defensant la constitucionalitat del text estatutari.

També ho ha fet l'Advocacia de l'Estat amb un informe polèmic, on acota les expectatives de l'Estatut amb la «finalitat» de superar el tràmit del Tribunal Constitucional.

L'advocat de l'Estat presenta com al·legacions una interpretació a la baixa del text estatutari. I si té valor aquest document és perquè fixa els criteris de l'Executiu i per tant fixa la voluntat política amb la que es disposa a aplicar l'Estatut.

2. *Informe elaborat per la Comissió d'Estudis del Consell General del Poder Judicial*²⁹

L'estudi sobre la reforma de l'Estatut d'Autonomia de Catalunya elaborat per la Comissió d'estudis del CGPJ destaca dinou causes d'inconstitucionalitat.

Segons l'esmentat informe la reforma de l'Estatut trenca la unitat judicial de l'Estat espanyol. Una de les raons del perquè el consideren inconstitucional, que pot ser un resum de totes les altres, és que segons l'informe, l'Estatut assenta les bases per a la creació d'un Poder Judicial estrictament català, diferent de l'estatal:

²⁹ Estudio sobre la propuesta de reforma del Estatuto de Autonomía de Catalunya. Noviembre 2005.

tindria el seu propi òrgan de govern, crearia els seus propis tribunals, determinaria la demarcació judicial, seleccionaria els seus propis jutges i comptaria amb un tribunal de cassació competent a tota la jurisdicció, fos quina fos la norma aplicable, estatal o autonòmica.

El principal element de rebuig és el Consell de Justícia, que segons l'informe el que fa és duplicar les funcions del CGPJ. Regulant l'òrgan de govern d'un poder de l'Estat que és únic i d'exclusiva titularitat estatal, trenca la seva unitat. Amb la creació del Consell de Justícia de Catalunya, el Consell General del Poder Judicial quedaria relegat a la condició d'òrgan de govern de segon grau i residual i com a conseqüència d'això, la justícia a Catalunya seria directament governada per un òrgan extern, la composició del qual vindria donada pel Parlament, cosa que va en contra del que estableix la CE.

Altres qüestions citades a l'informe i no de rang menor són: la creació de la Sala de Garanties estatutàries, la convocatòria de concursos i oposicions, la delegació a la Generalitat de la possibilitat de crear seccions i jutjats, o bé, imposar a jutges i magistrats l'obligació de conèixer la llengua catalana.

Tots aquests aspectes són analitzats en l'esmentat informe, acabant el mateix amb l'opinió que a l'Estatut d'Autonomia hi ha dinou motius d'inconstitucionalitat.

B. *Bibliografia*

Estudis sobre el projecte de Llei orgànica del Poder Judicial. Escola d'Administració Pública de Catalunya. 1985.

Acció del Govern de Catalunya. 1985 i 1988. Generalitat de Catalunya.

El desplegament autonòmic a Catalunya. Departaments de Governació i de Justícia. Institut d'Estudis Autonòmics. 1993.

Memòries del Departament de Justícia. 1984 a 1988. Generalitat de Catalunya.

El Llibre Blanc de la Justícia. Consejo General del Poder Judicial. 1997.

La reforma de la justícia a la darrereria del segle XX. Forum Fiatc. Barcelona. 1998.

Informe Pi i Sunyer sobre la Justícia a Catalunya. Fundació d'Estudis Autonòmics i Locals. 1998.

La justícia a Catalunya en el marc d'un Estat compost. Institut d'Estudis Autonòmics. Barcelona. 2000.

Conferència sectorial en materia de Administración de justicia. 2001. Las Palmas de Gran Canaria. 22 de mayo de 2001.

Ministerio de Justicia. 2001. Principios del Pacto de Estado para la Reforma de la justicia.

Pla de millora del funcionament de l'Administració de Justícia a Catalunya. Gener 2002.

Millora de l'autogovern. Generalitat de Catalunya. IEA. 2002.

Propostes per a un nou Estatut d'Autonomia, document de treball. IEA. 2002.

Assessorament sobre les propostes de reforma de l'Estatut d'Autonomia de Catalunya. IEA. 2004.

Comissió d'Estudi per a l'aprofundiment de l'autogovern. 2002. Parlament de Catalunya.

Informe sobre la reforma de l'Estatut. Institut d'Estudis Autonòmics. 2003.

L'autogovern de Catalunya. Fundació Lluís Carulla. 2004.

Estudios sobre la reforma del Estatut. Institut d'Estudis Autonòmics. 2004.

Llibre Verd de l'Administració de Justícia. Documents de treball. 2005.

Revistes d'activitat parlamentària. Especial Estatut d'Autonomia. Número 7 i número 10. Generalitat de Catalunya. 2006.

CONTESTACIÓ

de l'acadèmic de número

HBLE. SR. AGUSTÍ M. BASSOLS I PARÉS

Autoritats,
Companys d'Acadèmia,
Senyores i senyors

És un honor per a mi i un motiu d'agraïment a l'Acadèmia de Jurisprudència i Legislació de Catalunya que m'hagi designat per contestar, en la seva representació, el discurs d'ingrés de l'Hble. Sra. Núria de Gispert Català, que suara hem escoltat.

M'uneix amb la Núria de Gispert, com ja ha exposat ella mateixa, una forta amistat, fruit de molts anys de treball en comú, intens i il·lusionat, al servei d'uns grans ideals: Catalunya i la Justícia. Amistat que m'ha permès seguir de prop la seva brillant trajectòria.

La Núria de Gispert va néixer a Barcelona l'any 1949 i es llicencià en Dret a la Universitat d'aquesta ciutat l'any 1971.

Acabada la carrera va exercir d'advocada, durant uns anys, en el ben conegut i respectat bufet familiar, fins que altres activitats preferents van requerir la seva dedicació exclusiva.

En efecte, la seva autèntica i llarga carrera ha estat una carrera administrativa, en tant que especialitzada en l'Administració Pública, concretament en les àrees de la funció pública, organització i pressupost, desenvolupada en el si de l'Administració de la Generalitat. Així, la veiem, iniciant-se en aquestes activitats en el Departament de Justícia, del que n'assumeix la Secretaria General el 1984. A partir d'aquí, i durant deu anys, ocupa successivament les Secretaries Generals dels Departaments de Governació, altra vegada del de Justícia i finalment del Departament de Presidència, en aquest darrer com a vicepresidenta del Comitè Director per a l'Administració de la Generalitat.

En aquesta etapa, a part de les elevades funcions pròpies dels dits càrrecs, va intervenir activament en l'elaboració de lleis tan importants com la de la Funció Pública de 1985 i la d'Organització, procediment i règim jurídic de l'Administració de la Generalitat de 1989.

L'any 1995 va ser nomenada Consellera de Justícia i, en relació amb el fort impuls que va donar a la modernització i desenvolupament del Dret Civil català,

he de mencionar la creació de l'Observatori de Dret privat de Catalunya i la preparació i presentació del projecte de Codi de Família, mantenint així, al meu criteri molt encertadament, la tècnica legislativa ja iniciada, de les lleis especials, re-foses després en el Codi corresponent.

I alhora, però separatament, va presentar el projecte de la polèmica llei d'«Unions estables de parella», que constituïa, en aquells moments, el primer projecte de llei, en tot l'àmbit cultural llatí, sobre les «parelles de fet». Em plau recordar que l'Acadèmia va dedicar dues sessions al debat d'aquesta innovació legislativa, que òbviament no creava aquestes modalitats de convivència, sinó únicament la normativa aplicable a unes realitats preexistents.

I, a la preocupació i dedicació de la nostra acadèmica electa per l'Administració de Justícia, li devem la iniciativa del projecte constructiu de la Ciutat de la Justícia i la ubicació a Barcelona de l'Escola Judicial de l'Estat. Dues realitzacions amb clara visió de futur.

Durant els anys 2001 i 2002, la Núria de Gispert va regir com a consellera el Departament de Governació i Relacions Institucionals i ja, a les darreries de la legislatura, el nou Departament de Justícia i Interior, fruit d'una tardana reorganització del Govern.

Des de 2004, com a diputada del Parlament de Catalunya, ha presidit la Comissió de Justícia, Dret i Seguretat Ciutadana (7a Legislatura) i ha format part de la ponència redactora de l'Estatut d'Autonomia vigent, amb especial atenció al Títol III, relatiu al Poder Judicial.

A l'últim, a més de diverses publicacions i conferències —després hauré de referir-me concretament a una d'elles— també ha exercit la docència, com a professora de 3r i 4t curs, a la Facultat de Dret d'Esade, impartint l'assignatura sobre Autonomia, Dret civil i Administració Pública, des del curs 2004-2005.

Inicio seguidament, amb unes consideracions de caràcter general, el que constitueix, pròpiament, la contestació al discurs d'ingrés de la recipiendària.

D'antuvi, vull remarcar el seu encert en l'elecció del tema —un tema que ella coneix molt bé— tan necessitat de llum com és l'Administració de Justícia.

La Justícia, una virtut excelsa, —res hi ha més gran que Déu i la Justícia— com deien ja els textos romans: «*Deus et Justitia nil maius est*» (Novel·la CLXIV-«de Heredibus» de Tiberi), mai no serà prou ponderada.

Juntament amb la llibertat, la igualtat i el pluralisme polític, ha estat proclamada a l'article 1r de la Constitució Espanyola com un dels valors superiors de l'ordenament jurídic de l'Estat. Però no obstant aquest solemne pronunciament, i malgrat que l'Administració de Justícia constitueix un servei públic de primer rang, essencial i imprescindible, el seu funcionament és absolutament deficitari i, si bé el mal ve de lluny, especialment per raó de la seva lentitud, ha arribat darrerament a uns mínims inacceptables. Quan el Tribunal Suprem de l'Estat ne-

cessita set anys per resoldre un recurs de cassació i, el poble, amb motiu d'una enquesta pública¹, col·loca l'Administració de Justícia a l'últim lloc, pel que fa al funcionament, està tot dit respecte de la crítica situació creada, que caldria superar decididament, en un Estat que pretén ser de Dret.

Benvingut sigui, doncs, el discurs de la Núria de Gispert que constitueix una positiva aportació, almenys pel que fa a Catalunya, encaminada a l'assoliment d'aquesta superació.

Es tracta —el dit discurs— d'un estudi completíssim de l'Administració de Justícia a Catalunya, a partir de l'Estatut d'Autonomia de 1979 fins al del 2006, avui vigent.

Com haureu sentit, compren, doncs, l'examen —que resulta comparatiu— dels dos textos estatutaris, sempre en relació exclusivament amb l'Administració de Justícia i, així mateix, la ressenya de totes les vicissituds, adverses i favorables —ombres i llums— com les qualifica l'autora, que s'han succeït en l'últim quart de segle que separa aquells dos textos, i de les millors assolides en el curs d'aquest procés evolutiu, normalment degudes al Govern de la Generalitat, en especial al Departament de Justícia, i al Parlament de Catalunya.

Entrant ja en els continguts del discurs que contesto, i en la imperiosa necessitat de limitar-me a postil·lar alguns dels seus aspectes més destacats, per no excedir-me del temps que tinc reservat, passo a referir-me, en primer lloc, a la perjudicial incidència de la Llei Orgànica del Poder Judicial de 1985, en relació amb el difícil desenvolupament de les competències autonòmiques i especialment pel que fa a la «clàusula subrogatòria», establerta a l'article 18 de l'Estatut de 1979, que queda totalment debilitada i desvirtuada, en la raonada opinió de la nova acadèmica, per les tècniques imposades per l'esmentada llei. Abonant aquesta opinió i en la meua condició de Conseller del Consell Consultiu de la Generalitat, crec pertinent portar a col·lació el dictamen n. 103, de 12 d'agost de 1985, de l'expressat Consell, sobre la referida Llei Orgànica, del que fou ponent un eminent acadèmic, aleshores president de dit Organisme, el ben recordat Dr. Francisco Fernández de Villavicencio. Aquest dictamen, en les seves fonamentades conclusions, va estimar contraris a la Constitució i que violaven l'Estatut d'Autonomia de Catalunya, respecte de la clàusula subrogatòria, del coneixement del dret civil català com a mèrit preferent i de la delimitació de les demarcacions judicials, no res menys que 178 articles de la Llei Orgànica en qüestió, amén de moltes altres disposicions addicionals i transitòries.

Passant a un altre capítol dels molts que em plauria comentar, n'hi ha un, al que sóc especialment sensible —confio que com moltes altres persones i futurs lec-

¹ Enquesta realitzada l'any 1996, pel «Centro de Investigaciones Sociológicas».

tors—, relatiu a l'esforç dut a terme per l'Administració catalana, que el discurs que contesto posa en relleu, referent a la normalització lingüística dels processos i de l'oficina judicials. Segons les dades que ens facilita el discurs, quasi la meitat dels funcionaris de l'Administració de Justícia a Catalunya, tenen, com a mínim, el nivell C de coneixement del català i quasi el 20% el nivell B; i el 43% dels jutges manifesten disposar d'un coneixement suficient de la nostra llengua. Per consegüent, la Núria de Gispert conclou, potser amb un cert optimisme, que la possibilitat d'emprar el català en les oficines i en els procediments judicials és considerable.

Segons les dades que es desprenen del propi discurs, entre l'any 2000, en què s'inicià l'aplicació del Pla de normalització lingüística de les oficines judicials, fins el 2004, en què fou abandonat, l'ús del català s'havia incrementat notablement.

Però, segons es reconeix en el mateix discurs, actualment l'ús de la nostra llengua pròpia en aquest àmbit, és molt baix.

No és difícil atribuir al prematur abandó del referit Pla, a part d'altres possibles causes concurrents, la davallada de l'ús del català en el món de la Justícia. Però també cal considerar, sobre aquest problema, que l'Estatut de 1932, que en la meua opinió, i pel que fa a l'Administració de Justícia, era més autonomista que no pas el de 1979, va establir com a mèrit preferent, per a la provisió de determinades places de jutge, no únicament el coneixement del dret català, sinó també el de la llengua catalana. Però el text de 1979, va eliminar d'aquest mèrit el coneixement de la llengua, situació que va perpetuar-se fins a la reforma de la Llei Orgànica del Poder Judicial de 1994 que el va restablir. L'eliminació de la nostra llengua pròpia, que tant ens caracteritza, personalment i com a poble, i constitueix el signe màxim de la nostra identitat, de l'Estatut de 1979, elaborat, aprovat i ratificat durant la tan celebrada transició política, és un fet lamentable i ha resultat greument perjudicial. Torno a citar per segona vegada el Dret romà, ara un fragment de la «Instituta», que literalment declara:

«Tot el dret que usem, es refereix a les persones, a les coses o a les accions. Tractem primer de les persones, perquè el coneixement del dret és poca cosa, si no es coneixen les persones, en consideració a les quals ha estat constituït. (Nam parum est ius nosse, si personae, quarum causa constitutum est, ignorentur». Instituta. Llibre I, títol II, fragment 12).

D'acord amb aquest savi principi, el coneixement del Dret català no és suficient, si es desconeix la llengua pròpia de les persones, que és com ignorar les pròpies persones.

Per això, és de celebrar que l'article 102 del nou Estatut exigeixi un coneixement adequat i suficient del català a tots els jutges i fiscals que ocupin plaça a Catalunya. Aquest precepte, que compta amb el recolzament constitucional dels apartats 2 i 3 de l'article 3 de la Constitució Espanyola, acaba amb l'absurd del jutge que ha de fallar un litigi sense haver entès les al·legacions de les parts.

En aquest punt i en relació amb el comentari de l'Estatut de 2006, he d'al·ludir a una conferència que va donar la Núria de Gispert l'any 1998, sobre l'Administració de Justícia, la situació de la qual va examinar a fons i en va proposar una sèrie de reformes. I, entre altres coses, literalment va dir:

«El que avui dia s'ha de plantejar com a un repte per fer front amb garanties a la reforma de la justícia, que tothom demana, implica estructurar tots els canvis i projectes dins un sol pla estratègic, en un programa únic i integral de modernització on es refonguin i s'adaptin legislació, organització i mitjans dins d'un sol objectiu.»

Doncs bé, han passat vuit anys des que l'expressada conferència i la frase transcrita foren pronunciades fins que el nou Estatut ha vingut a satisfer aquell repte, en mèrits del seu Títol III, que s'ha constituït en aquell unificador objectiu que estructura tot el pla integral de modernització de la Justícia, tal com demanava la Núria de Gispert i que a més inclou moltes mesures de les que ella havia propugnat. És natural, per tant, que el seu discurs judiciari positivament aquest nou text. Tanmateix és ben cert que, a part de la bona tècnica legislativa aplicada, representa un important avanç, principalment d'ordre competencial, en relació amb el de 1979. Però no és suficient que estigui vigent. És necessari que s'apliqui íntegrament, si de veritat es vol millorar l'Administració de Justícia de Catalunya. Altrament continuarà sent la *ventafocs* de totes les Administracions.

Em plau, doncs, manifestar que comparteixo les opinions de la recipiendària sobre el nou Estatut, com també en el conjunt del seu discurs, compreses les deu conclusions en què al resum, el finalitza i en puntualitza els aspectes més importants.

I igualment m'adhereixo al seu desig final, reclamant que «d'una vegada es faci la llum».

Però tot això no treu, ni puc deixar de dir-ho, si bé a títol estrictament personal, que lamento profundament la retallada que «las Cortes españolas» van aplicar al text sorgit del Parlament de Catalunya, amb l'aval del 90% dels vots, i les alteracions i supresions de què fou objecte i, entre elles i com a més sensible, l'eliminació del contingut de l'apartat 1r de l'article 1r, «Catalunya és una nació».

Per acabar no em queda més que felicitar la Núria de Gispert pel seu discurs i pel merescut nomenament que li serà otorgat tot seguit; i a l'Acadèmia per aquesta tan digne i grata incorporació.

Í N D E X

<i>Discurs d'ingrés de l'acadèmica de número Hble. Sra. Núria de Gispert i Català.</i>	5
Paraules prèvies	5
Plantejament	7
I. Estatut d'Autonomia de 1979	7
1. Contingut de l'Estatut	7
2. Clàusula subrogatòria	9
II. Període intermedi	10
A. <i>Llei orgànica del Poder Judicial de 1985 i reformes posteriors de 1994 i de 2003</i>	10
1. Llei orgànica de 1985	10
2. Reforma de la Llei orgànica de 1994	10
3. Reforma de la Llei orgànica de 2003	11
B. <i>Doctrina del Tribunal Constitucional</i>	11
III. Exercici de les funcions en matèria Administració de Justícia per la Generalitat de Catalunya	13
1. Actuacions del govern català anteriors als primers traspassos (1980-1990). I actuacions a conseqüència dels traspassos de serveis i de l'assumpció de competències	13
a) Un decret va ser el 8/1985, de 14 de gener, pel qual es va crear la Direcció General de Relacions amb l'Administració de Justícia	13
b) Programes innovadors	13
c) Programa de beques	13
d) Normalització lingüística	13
2. Primeres transferències de serveis (1990-1994)	14
3. Inversions en infraestructures	15
a) En general	15
b) Ciutat de la Justícia de Barcelona	16
4. Pla Integral d'informatització de les oficines judicials	17
5. Transferències dels mitjans personals de les oficines judicials (1996)	18

6.	El Pla de millora del funcionament de l'Administració de Justícia a Catalunya	19
a)	Projectes normatius	19
b)	Projectes de modernització i millora	19
IV.	<i>Estatut d'Autonomia de 2006</i>	20
1.	Introducció	20
2.	Competències en mitjans personals	21
3.	Coneixement de la llengua i el dret propis	21
4.	Atribucions del Tribunal Superior de Justícia	22
5.	El Consell de Justícia de Catalunya	23
6.	L'oficina judicial	23
7.	Planta i demarcació judicial	24
8.	Justícia de pau i justícia de proximitat	25
9.	Altres atribucions	25
10.	Objectiu de la reforma estatutària	25
V.	Conclusions	26
VI.	Annex	29
A.	<i>Qüestions posteriors</i>	29
1.	Especial menció dels recursos d'inconstitucionalitat interposats per diferents instàncies o partits polítics a l'Estatut d'Autonomia de Catalunya	29
2.	Informe elaborat per la Comissió d'Estudis del Consell General del Poder Judicial	31
B.	<i>Bibliografia</i>	32
	<i>Contestació de l'acadèmic de número Hble. Sr. Agustí M. Bassols i Parés</i>	37